

The American Way

Hard tegen hard

Wie is de baas in de Amerikaanse sport?

De grote Amerikaanse sportleagues genereren jaarlijks miljardenomzetten. Teameigenaren en spelers voeren onophoudelijk strijd over de verdeling van de inkomsten. Momenteel staan vooral in de National Football League (NFL) de arbeidsverhoudingen op scherp en dreigt de competitie te worden opgeschort.

Door Pieter Verhoogt

In de beginjaren van de professionele sportleagues, eind 19^e eeuw, was er sprake van buitengewoon scheve verhoudingen tussen de teameigenaren en hun spelers. Pionierende sportondernemers moesten alle zeilen bijzetten om te overleven in een sector waarin fluctuerende recettes de belangrijkste bron van inkomsten vormden en spelers werden uitbetaald per wedstrijd, week, maand of seizoen. Het was een cowboywereld waarbinnen niemand elkaar vertrouwde, ondernemers elkaar financieel trachtten af te troeven en topspelers veelvuldig van team wisselden.

Het laag houden van de salariskosten was voor de eigenaren een aantrekkelijke manier om risico's af te wentelen en nog enige winst te boeken. En dus speelden de meeste spelers voor een grijpstuiver. Ze schikten zich in deze vorm van moderne slavernij, wetende dat er in hun plaats honderden andere ambitieuze spelers waren.

De situatie werd er niet beter op toen de eigenaren zich steeds meer verenigden. Het gezamenlijk belang van de competitie en de strijd tegen rivaliserende leagues dreef ze in elkaars armen. Het vormen van een gezamenlijk front versterkte daarnaast hun positie ten opzichte van de spelers. Dit leidde onder meer tot de introductie van de *reserve clause* en de *draft*.

Beperking keuzevrijheid

De *reserve clause* hield in dat bij het aflopen van een contract de rechten op de speler bleven berusten bij de club. Dit betekende dat de speler niet in onderhandeling kon gaan met een andere club. Zijn enige opties waren contractverlenging of vragen om ontslag of een transfer. Door de *reserve clause* onderdeel te maken van het standaardcontract beperkten de eigenaren de keuzevrijheid en de onderhandelingsmacht van hun spelers, en konden ze de salarissen laag houden. Wat de *reserve clause* deed voor gearriveerde spelers, deed de *draft* voor de *rookies* (nieuwkomers). Via de *draft* werden de rechten op *rookies* verdeeld over de clubs. De betreffende spelers konden alleen een contract tekenen bij de clubs aan wie ze werden toegewezen. Zo werd hen de kans ontnomen clubs tegen elkaar uit te spelen, wat een neerwaarts effect had op de salarissen, en een opwaarts effect op de winsten van de eigenaren.

Honkbal had in 1880 de primeur van de *reserve clause*, de

NFL introduceerde in 1936 als eerste de *college draft*. Beide maatregelen vonden daarna hun weg naar de andere grote leagues.

Na de introductie van *free agency* stegen de salarissen in de Major League Baseball met 93 procent

Monopolistisch machtsspel

Eind 19^e eeuw leidde de *reserve clause* al tot het ontstaan van de eerste spelersvakbonden. Onderlinge onenigheid zorgde er echter voor dat deze initiatieven meestal een kort leven hadden. Dat veranderde na de Tweede Wereldoorlog. In 1952 werd de Major League Baseball Player Association (MLBPA) opgericht, die tot op de dag van vandaag de spelersbelangen behartigt.

Kort daarna ontstonden gelijksoortige organisaties in de NBA (Basketbal, 1954), de NFL (American football, 1956) en de NHL (Ijs hockey, 1957). Deze nieuwe en beter georganiseerde vakbonden slaagden erin meer evenwicht te brengen in de machtsverhoudingen op de arbeidsmarkt. Sinds die tijd maken eigenaren en spelers gezamenlijke basisafspraken over de organisatie van de league en hun wederzijdse rol daarin. Deze afspraken worden vastgelegd in een meerjarig *Collective Bargaining Agreements* (CBA), een soort CAO.

Midden jaren zeventig kwam de machtsstrijd tussen de leagues en de vakbonden volop tot ontbranding. Alle professionele sporten kregen in die tijd te maken met een spectaculaire stijging van de inkomsten. Daarmee namen ook de belangen toe en werd de spelers meer dan ooit duidelijk dat assertieve vakbonden noodzakelijk waren om het monopolistische machtsspel van de eigenaren te bestrijden. Het aantal conflicten tussen eigenaren en spelers nam hand over hand toe.

Free agency

Van monumentaal belang was de rechtszaak die Curt Flood in 1970 aanspande tegen de Major League Baseball (MLB). Flood had een 12-jarige carrière achter de rug bij de St. Louis Cardinals, toen hij te horen kreeg dat de club hem had verkocht aan de Philadelphia Phillies. Flood voelde er echter niets voor om St. Louis te verlaten en claimde voor de rechter dat de MLB en St. Louis misbruik maakten van hun machtspositie. Hij verloor, maar legde wel de basis voor latere rechtszaken waarin spelers met succes *free agency* bevochten, en meer zeggenschap kregen over hun eigen toekomst. Het afschaffen van de *reserve clause* en de komst van *free agency*

leidde ertoe dat spelers met een aflopend contract konden profiteren van de vrije markt. Dit leidde tot een spectaculaire stijging van de salarissen. In de vijf jaren voor de introductie van *free agency* (1971-1975) stegen de salarissen in de Major League met zeven procent. In de vijf jaren erna bedroeg de stijging 93 procent.

(In 1995 won de Franse voetballer Jean-Marc Bosman in Europa een rechtszaak die sterk overeenkwam met de case van Curt Flood. Ook Bosman rebelleerde tegen het gegeven dat clubs zelfs na afloop van een contract nog rechten op een speler konden doen gelden. Het Bosman-arrest is vergelijkbaar met het afschaffen van de *reserve clause* en het introduceren van *free agency*. De effecten van de uitspraak waren dan ook identiek aan die van de Flood-case).

Strikes en lockouts

De machtsstrijd tussen eigenaren en spelers gaat regelmatig gepaard met stevige conflicten. Met name wanneer een CBA afloopt en er een nieuwe meerjarige afspraak moet worden gemaakt, trachten de partijen hun belangen te maximaliseren. De spanningen kunnen daarbij zo hoog oplopen dat partijen hun uiterste machtsmiddel inzetten: een *staking* (vakbonden) of een *lockout* (eigenaren). Het effect is in beide gevallen hetzelfde, het opschorten van de competitie.

Alle profleagues hebben meerdere keren te maken gehad met dergelijke onderbrekingen. Honkbal en American Football voeren de ranglijst aan. Met name de honkbalstaking van 1994-1995 (*'the mother of all strikes'*) had een enorme impact. De eigenaren wilden de salariskosten terugbrengen en eisten onder meer de introductie van een *salary cap* (salarisplafond). De onderhandelingen met de vakbond leidden tot niets en de spelers begonnen hun *staking* aan het eind van het seizoen, toen

Wordt de American Football-competitie opnieuw stilgelegd?

zij hun salaris al grotendeels binnen hadden en de eigenaren uitkeken naar extra inkomsten uit de *play-offs*. De *staking* elimineerde deze *play-offs*, inclusief de *World Series*, de afsluitende finalereeks. Ook een groot deel van het volgende seizoen verviel. Pas na 232 dagen kwamen de partijen tot een nieuwe CBA.

De effecten van de Curt Flood-case uit 1970 zijn identiek aan die van het Bosman-arrest

Crisis in de NFL

Na meer dan 20 jaar relatieve rust op de arbeidsmarkt – en enorme inkomsten voor alle betrokken partijen – staan de NFL en de spelersvakbond momenteel lijnrecht tegenover elkaar. De eigenaren zijn niet van plan om de huidige CBA, die loopt tot 2010, te verlengen. Met het oog op de verwachte rechtszaken hebben ze alvast advocaat Robert Batterman in de arm genomen, de man achter de NHL-lockout van 2004-2005.

De belangen zijn groot. Volgens de huidige CBA vervalt in 2010 de *salary cap*, hetgeen zal leiden tot een explosie van de spelerssalarissen. De eigenaren zijn echter van mening dat de huidige afspraken al te veel in het voordeel van de spelers zijn. Zij ontvangen

via hun salarissen circa zestig procent van alle inkomsten. Volgens NFL-commissioner Roger Goodell (de commissioner van een league wordt aangesteld door de eigenaren, maar wordt geacht te opereren *in the best interest of the game*) waren alle NFL-franchises vorig jaar verliesgevend en is het tijd voor afspraken die meer rekening houden met de belangen van de eigenaren. Volgens Maurice Smith, directeur van de NFL Player Association, is dat verlies echter het resultaat van de onderlinge strijd tussen de grote en kleine clubs over het verdelen van de taart. "Bij gebrek aan overeenstemming probeert men nu middelen bij de spelers weg te halen".

Overeenstemming lijkt ver weg en de NFL zou wel eens op weg kunnen zijn naar een nieuwe lockout. Een riskant perspectief voor een league waarin jaarlijks circa 8 miljard dollar omgaat en die met andere sporten moet concurreren om de gunsten (lees: de portemonnee) van de sportfans. Goodell en Smith lijken er beiden bij gebaat uiteindelijk een deal te sluiten. Maar voorlopig spelen ze *powerplay*, waardoor de NFL zowel op als buiten het veld verzekerd is van spanning en sensatie. ●

Pieter Verhoogt is directeur van sporteconomisch adviesbureau Sport2B (www.sport2b.nl). Hij is tevens gastdocent sporteconomie aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

Brendan Shanahan (Detroit Red Wings), Colin Campbell (executive vice president van de NHL) en Gary Bettman (NHL-commissioner) kondigden op 22 juli 2005 het eind aan van de grootste *staking* in de geschiedenis van het ijs hockey.